

Η Μεταβολή της Αποταμιευτικής και Επενδυτικής Συμπεριφοράς των Μεταναστών στην Ελλάδα

Δημήτριος Ασπάσιος¹, Γρηγόρης Μπακλαβάς² και Χρήστος Νίκας¹

¹Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

²Τμήμα Μαθηματικών και Πληροφορικής, Αμερικάνικο Κολλέγιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες στην Ελλάδα έχει συντελεστεί μια από τις μεγαλύτερες μεταναστεύσεις στον σύγχρονο κόσμο. Ο κύριος όγκος των μεταναστών προήλθε από την Αλβανία, όπου υπολογίζεται ότι ένα ποσοστό μεγαλύτερο του 30% του πληθυσμού, έχει μετακινηθεί προς άλλες χώρες. Οι μετανάστες αποτελούν ένα ετερογενές δείγμα όσον αφορά την εκπαίδευση, την οικογενειακή κατάσταση και τις προσδοκίες που έχουν από την νέα χώρα που καλούνται να ζήσουν.

Η αποταμιευτική και επενδυτική συμπεριφορά των μεταναστών έχει αποδειχθεί ότι επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τα δημογραφικά στοιχεία του κάθε ανθρώπου, κυρίως από το μορφωτικό του επίπεδο. Η διαφοροποίηση γίνεται ιδιαίτερα αισθητή σε θέματα που αφορούν τη μεταφορά χρημάτων προς την χώρα προέλευσής τους και γενικά την εμπιστοσύνη που έχουν στα τραπεζικά συστήματα των χωρών διαμονής. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να μελετηθεί αν η διαφοροποίηση αυτή αμβλύνεται ή παραμένει σταθερή όσο τα χρόνια παραμονής στην χώρα μετανάστευσης αυξάνονται.

Με βάση μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε στον συνοριακό σταθμό της Κρυσταλλοπηγής στα σύνορα Ελλάδας-Αλβανίας το πρώτο τρίμηνο του 2010, η Ανάλυση Δεδομένων χρησιμοποιείται για να εξετάσει την μεταβολή των πιο αντιπροσωπευτικών παραγόντων της αποταμιευτικής και επενδυτικής συμπεριφοράς των μεταναστών καθώς και τη σύνδεση της μεταβολής αυτής με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων. Η ανάλυση αυτή θα οδηγήσει στη σύγκριση της συμπεριφοράς των μεταναστών από την εποχή που ήρθαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα μέχρι σήμερα.

1. Εισαγωγή

Η μετανάστευση αποτελεί ένα πολυδιάστατο και πολύπλευρο φαινόμενο για αυτό τον λόγο και απαιτείται η εξειδικευμένη μελέτη των επιμέρους χαρακτηριστικών και των επιδράσεων που αυτό επιφέρει τόσο στις χώρες αποστολής όσο και σε αυτές υποδοχής μεταναστών. Η σύγχρονη μετανάστευση έχει ως βασικό χαρακτηριστικό της τον οικονομικό παράγοντα, ο

οποίος και τροφοδοτεί τη διαχρονική εξέλιξη του εν λόγω φαινομένου. Εξειδικεύοντας ακόμα περισσότερο την συγκεκριμένη τάση της σύγχρονης μεταναστευτικής διαδικασίας, αναδεικνύεται ο σημαίνων ρόλος της οικονομίας σε ότι αφορά την οικονομική και επαγγελματική εξέλιξη των μεταναστών αλλά και την εν γένει αδιάλειπτη προσπάθειά τους να επιτύχουν στο μέγιστο δυνατό βαθμό τις εξατομικευμένες επιδιώξεις που οδήγησαν στη λήψη της απόφασης για μετανάστευση από τον τόπο κατοικίας τους προς μια άλλη χώρα.

Στο πλαίσιο των προαναφερθέντων επιστημών και της ευρύτερης προσπάθειας της επιστημονική κοινότητα προς την κατεύθυνση της ουσιαστικότερης κατανόησης του εν λόγω πολυσήμαντου φαινομένου, διενεργήθηκε το 2010, έρευνα πεδίου με διεπιστημονικό χαρακτήρα που ως στόχο είχε την ανάδειξη των ιδιαίτερων οικονομικοκοινωνικών χαρακτηριστικών της αλβανικής μετανάστευσης στην Ελλάδα. Η συνδυασμένη μελέτη ποιοτικών αλλά και ποσοτικών δεδομένων στο πλαίσιο της εν λόγω έρευνας, στόχευε στην ανάδειξη της εξατομικευμένης εμπειρίας των Αλβανών μεταναστών στην χώρα μας και στην καταγραφή των εμπειριών, των θέσεων και των απόψεων της συγκεκριμένης μεταναστευτικής ομάδας. Ζητούμενο ήταν η εξέταση των συνθηκών απασχόλησης και διαβίωσης των Αλβανών μεταναστών αλλά και η διερεύνηση γενικότερων ζητημάτων που άπτονται της σχέσης και αλληλεπίδρασής τους με τις τοπικές κοινωνίες υποδοχής σε οικονομικοκοινωνικό επίπεδο.

Εκτός της προσπάθειας αποτύπωσης των αντικειμενικών δεδομένων της μεταναστευτικής εμπειρίας των Αλβανών μεταναστών, επιδιώχθηκε και η παρουσίαση στοιχείων που προέρχονται από τα βιώματα των ίδιων των μεταναστών, διερευνώντας την υποκειμενική πτυχή της μεταναστευτικής διαδικασίας. Μέσω των συνεντεύξεων, των αλβανικής υπηκοότητας μεταναστών στην Ελλάδα, έγινε εφικτή η καταγραφή και η εξέταση των κοινωνικών, οικονομικών και θεσμικών συνθηκών διαβίωσης, των χαρακτηριστικών της απασχόλησής τους, αλλά και των επιμέρους παραμέτρων κοινωνικής ενσωμάτωσης και ένταξής τους στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Η συγκέντρωση στοιχείων που σχετίζονται με το ιστορικό υπόβαθρο των μεταναστών, τις ατομικές και οικογενειακές τους στρατηγικές, καθώς επίσης και στοιχεία για τις υφιστάμενες σχέσεις τους με τη χώρα προέλευσης και υποδοχής, μπορεί να αποτυπώσει την υφιστάμενη κατάσταση και να επιτρέψει την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις μελλοντικές προοπτικές εξέλιξής της.

2. Η αξιοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος από τους Αλβανούς μετανάστες και οι μελλοντικές προοπτικές αυτού

Την τελευταία δεκαετία, η εξέλιξη των χαρακτηριστικών της μετανάστευσης σε παγκόσμιο επίπεδο, τα νέα δεδομένα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και τα συνεχώς μεταβαλλόμενα γεωπολιτικά συμφέροντα, άλλαξαν τον τρόπο με τον οποίο τόσο οι

μετανάστες όσο και οι λοιποί δρώντες του παγκόσμιου συστήματος αντιμετωπίζουν τα ζητήματα που άπτονται της μετακίνησης, διαμονής και εργασίας ατόμων από μία χώρα σε μία άλλη. Κάθε επιμέρους πτυχή της οικονομικής δραστηριότητας, τόσο στις χώρες υποδοχής μεταναστών όσο και σε αυτές αποστολής, σταδιακά εξελίχθηκε ώστε να ακολουθήσει ή στην καλύτερη περίπτωση, να προλάβει τα νέα δεδομένα της οικονομίας των μεταναστών (Σάσεν, 2003, σσ. 35-73).

Η υφιστάμενη σχέση των Αλβανών μεταναστών με το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, ουσιαστικά αποτυπώνει την προσπάθειά τους να υπερκεράσουν σταδιακά τις χρόνια συσσωρευμένες παθογένειες του συστήματος, προσβλέποντας στη μελλοντική βελτίωση της κατάστασης που σχετίζεται με την συγκέντρωση, μεταφορά και αξιοποίηση των εμβασμάτων στη χώρα καταγωγής τους. Η προώθηση αλλαγών που θα επιτρέψει την καλύτερη αξιοποίηση των κεφαλαίων αυτών προς όφελος τόσο του εν γένει χρηματοπιστωτικού συστήματος όσο και των αλβανικής υπηκοότητας μεταναστών που το χρησιμοποιούν, βασίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες αλλαγών.

Ο πρώτος σχετίζεται με την αλλαγή του τρόπου μεταφοράς των εμβασμάτων και στοχεύει στην κατάργηση χρήσης των ανεπίσημων καναλιών μεταφοράς και αξιοποίησής τους. Μια ορθολογική πρόταση για τη μείωση του μεγάλου ποσοστού Αλβανών μεταναστών που επιλέγουν να μεταφέρουν τα εμβάσματά τους μέσω συγγενών ή φίλων στην χώρα καταγωγής τους, αποτελεί η αξιοποίηση των διεθνών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο τομέα, προσφέροντας αξιόπιστες και οικονομικά ελκυστικές υπηρεσίες. Παρά το γεγονός ότι ιδρύματα όπως το «Western Union» και το «Money Gram» διαχειρίζονται το 50% του συνόλου των εμβασμάτων που μετακινούνται σε ολόκληρο τον κόσμο, οι Αλβανοί οικονομικοί μετανάστες δεν τα χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό καθόσον όπως προαναφέρθηκε δεν εμπιστεύονται την μεταφορά των αποταμιεύσεών τους παρά μόνο σε άτομα του στενού οικογενειακού ή φιλικού τους κύκλου. Η χρησιμοποίηση των διευκολύνσεων και του μεγάλου αριθμού παραρτημάτων των ιδρυμάτων αυτών παγκοσμίως, μπορεί να αξιοποιηθεί από το τραπεζικό σύστημα της Αλβανίας με την σύναψη συμφωνιών συνεργασίας, αποφέροντας σημαντικό όφελος και για τις δύο πλευρές, στοχεύοντας εκτός των άλλων στην ανακατεύθυνση των εμβασμάτων που προέρχονται από τους οικονομικούς μετανάστες στην Ελλάδα.

Ο δεύτερος πυλώνας αλλαγών που δύναται να αναμορφώσει την παρούσα κατάσταση αφορά την προσπάθεια διατήρησης των μεταναστευτικών κεφαλαίων που προέρχονται από τα εμβάσματα στα κρατικά και ιδιωτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στην Αλβανία. Η διατήρηση των κεφαλαίων σε αποταμιευτικούς λογαριασμούς έχει διττή σημασία για την αλβανική οικονομία. Από την μία πλευρά προσδίδει κέρδη στους κατόχους των λογαριασμών, μέσω των επιτοκίων που προσφέρονται

από τις τράπεζες και από την άλλη επιτρέπει στο κράτος την αξιοποίηση των κεφαλαίων μέσω του υφιστάμενου τραπεζικού συστήματος αυξάνοντας την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας και κάνει εφικτή την επένδυση κεφαλαίων σε τομείς που κρίνονται οικονομικά επικερδείς, στοχεύοντας στην περαιτέρω ανάπτυξη της χώρας. Το τραπεζικό σύστημα και όλοι οι επιμέρους δρώντες αυτού επιβάλλεται να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια μέσω της θέσπισης υψηλών επιτοκίων και της προώθησης υπηρεσιών όπως για παράδειγμα την ασφάλιση των πελατών τους, ώστε να αποταμιεύονται τα κεφάλαια αμέσως μετά την μεταφορά τους από τους Αλβανούς μετανάστες της Ελλάδας (Vullnetari & King, 2011, σσ. 99-124).

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στη κατανόηση της οικονομικής διαδρομής που ακολουθούν τα εμβάσματα των Αλβανών μεταναστών ώστε να παρθούν οι κατάλληλες οικονομικές και όχι μόνο αποφάσεις σε ότι αφορά την αξιοποίησή τους από το τραπεζικό σύστημα σε παραγωγικούς τομείς της οικονομίας. Αφού έχει γίνει εφικτή η μεταφορά και η διατήρηση των εμβασματικών κεφαλαίων στο τραπεζικό σύστημα στους δύο προηγούμενους πυλώνες επόμενος στόχος των ιθυνόντων πρέπει να είναι η υιοθέτηση πολιτικών τόσο από τα διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όσο και από άλλους κρατικούς ή οικονομικούς παράγοντες ώστε να επενδυθούν τα εμβάσματα και οι αποταμιεύσεις των Αλβανών μεταναστών στην εγχώρια οικονομία και να χρηματοδοτηθούν κυρίως ιδιωτικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες με πολλαπλά θετικά αποτελέσματα όπως η μείωση της ανεργίας, η ανάπτυξη της οικονομίας και η αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) (Piperino, 2005, σσ. 134-136).

3. Οι επιπτώσεις της αλβανικής μετανάστευσης στην εγχώρια αγορά εργασίας

Η μεταστροφή στον τρόπο που η πλειοψηφία των Ελλήνων πολιτών αντιλαμβάνεται την αλβανική μετανάστευση προς την Ελλάδα και τους Αλβανούς μετανάστες ειδικότερα από τον 19^ο αιώνα και έπειτα αποτελεί σταθμό στην εξέλιξη του εν λόγω μεταναστευτικού φαινομένου. Έγινε ευρέως γνωστή η ιδιότητα του οικονομικού μετανάστη και περιθωριοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό η αρχική προκατάληψη που προσέδιδε χαρακτηριστικά εγκληματία σε κάθε Αλβανό που εισέρχονταν νόμιμα αλλά κυρίως παράτυπα στην Ελλάδα. Με την ανάδειξη των οικονομικών παραγόντων έλξης των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα, αναγνωρίστηκε αυτομάτως και η σημασία των επιμέρους οικονομικών δυνάμεων στην όλη εξέλιξη και διαμόρφωση των μεταναστευτικών ροών προερχόμενων από την γείτονα χώρα. Πλέον ο μετανάστης δεν έχει μόνο την ιδιότητα του «ξένου» που επιδιώκει να εισέλθει στην υπάρχουσα κοινωνικοεθνική πραγματικότητα της χώρας υποδοχής του, αλλά αυτοπροσδιορίζεται και από την ιδιότητα του «εργάτη». Λόγω της διττής αυτής ιδιότητας του μετανάστη, επιβάλλεται η πολυδιάστατη αντιμετώπιση της διαβίωσής του στη χώρα

υποδοχής λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την οικονομική σφαίρα στην οποία κινείται (Boijas, 1999). Ο παράγοντας της εργασίας στη μεταναστευτική διαδικασία είναι αναμφισβήτητα θεμελιώδης, όχι όμως και αυτόνομος. Η παραπάνω διαπίστωση υπαγορεύει την οποιαδήποτε μελέτη μίας μεταναστευτικής κίνησης με γνώμονα τα διάφορα επίπεδα αναφοράς. Μεταξύ των σημαντικότερων είναι η εργασία με την οικογένεια, η εργασία με το κράτος ή ακόμα και η εργασία με την κοινωνία. Οι μετανάστες δεν συγκροτούν απλά μία εθνική ταυτότητα αλλά ταυτόχρονα αποτελούν και μία ισχυρή εργατική τάξη την οποία καλείται να διαχειριστεί το κάθε κράτος υποδοχής με βάσει τις οικονομικές του ανάγκες αλλά και τις εν γένει δυνατότητες.

Η οικονομική οριοθέτηση του ρόλου των αλβανικής υπηκοότητας μεταναστών στην Ελλάδα, αναδεικνύει την ανάγκη επισταμένης μελέτης των επιμέρους εργασιακών χαρακτηριστικών της μεταναστευτικής αυτής ομάδας, η οποία έχει αποδείξει εμπράκτως την δυναμική της στη διαμόρφωση του εγχώριου εργασιακού status quo προσαρμοζόμενη ικανοποιητικά στις απαιτήσεις της ελληνικής αγοράς εργασίας (Barjaba, 2000; Baldwin-Edwards, 2002).

4. Μεταβολές στον τρόπο συμπεριφοράς των Ελλήνων πολιτών απέναντι στους αλβανικής υπηκοότητας μετανάστες και το σύγχρονο ελληνικό κράτος

Μια από τις ιδιαίτερα προβληματικές πτυχές της μεταναστευτικής διαδικασίας βάσει ερευνών σχετίζεται με την κοινωνιολογική διάσταση του φαινομένου και των επιδράσεων της εισόδου μεγάλου αριθμού μεταναστών στην εκάστοτε χώρα υποδοχής. Κύρια επιδίωξη των περισσότερων σύγχρονων νεοφιλελεύθερων ευρωπαϊκών κρατών, μέσα στα οποία εντάσσεται και η χώρα μας, αποτελεί η σταδιακή αλλά πλήρης αφομοίωσή τους.

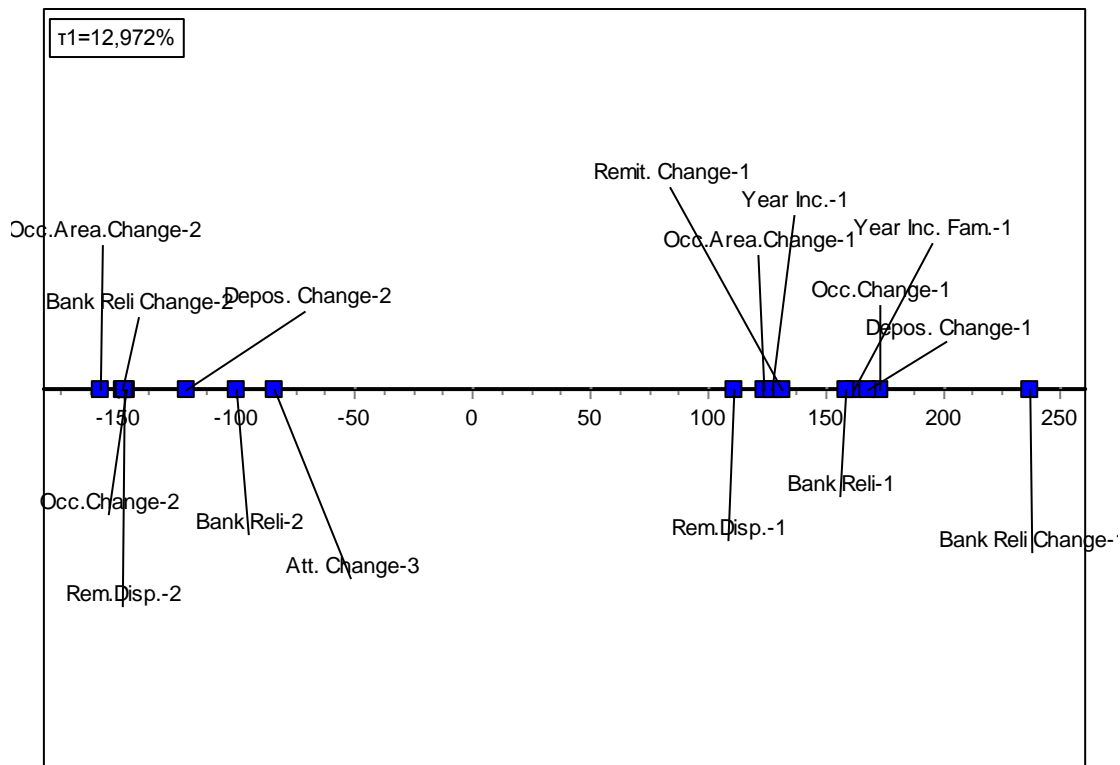
Η επιδίωξη αυτή παρουσιάζεται εύστοχα από τον William Newman (1975) με την χρήση μαθηματικού τύπου βάσει του οποίου $A+B+\Gamma=A$ όπου το A αποτελεί την πλειοψηφική κουλτούρα και ταυτίζεται με αυτή του ήδη υπάρχοντος πληθυσμού σε μία χώρα. Η επιδίωξη αυτή σε κοινωνιολογικό επίπεδο έρχεται σε αντιδιαστολή με την εναλλακτική πολιτική της συγχώνευσης-ενσωμάτωσης ή του πολιτισμικού πλουραλισμού όπου αντίστοιχα αποδίδονται με τον τύπο $A+B+\Gamma=\Delta$ και $A+B+\Gamma=A+B+\Gamma$. Ο ίδιος μελετητής θεωρεί ότι η τακτική της αφομοιώσεις των μεταναστευτικών ομάδων με σκοπό να διατηρηθεί η κοινωνική συνοχή είναι ή μόνη πρακτικά δυνατή επιλογή καθόσον οι δύο άλλες θεωρητικές επιλογές χαρακτηρίζονται ουτοπιστικές και απλά αποτελούν ευσεβή πόθο των μεταναστών σε κάθε νέα κοινωνική οργάνωση που εντάσσονται. Η προαναφερθείσα έννοια της «αφομοίωσης», δεν είναι μία αδιαβάθμητη διαδικασία που βιώνεται από όλους τους μετανάστες στον ίδιο βαθμό και με τον ίδιο τρόπο για αυτό και απαιτείται η μελέτη του βαθμού αφομοίωσης τόσο σε εθνικό όσο και σε προσωπικό επίπεδο (Newman, 1973, σσ. 50-53).

Στην περίπτωση της αλβανικής μετανάστευσης στην Ελλάδα, το σύγχρονο ελληνικό κράτος αλλά και οι Έλληνες πολίτες θα μπορούσαν να ενταχθούν στην προαναφερθείσα θεωρητική σχολή διότι η αφομοίωσης των Αλβανών μεταναστών σε σχέση με τα πρώτα χρόνια παρουσίας τους στην Ελλάδα έχει προχωρήσει σε σημαντικό βαθμό έχοντας ως αποτέλεσμα μεγάλο ποσοστό των Αλβανών να θεωρεί ότι ο τρόπος συμπεριφοράς των Ελλήνων έχει καλύτερέψει διαχρονικά κατατάσσοντας την Ελλάδα στην κατηγορία των σύγχρονων φιλελεύθερων ευρωπαϊκών κρατών.

Παρά το γεγονός ότι ακόμα και σήμερα σημαντικά ζητήματα ταλανίζουν τις σχέσεις των δύο κρατών, όπως αυτό των μειονοτήτων, της αδυναμίας που εμφανίζει το αλβανικό κράτος να ελέγξει και να περιορίσει την παράτυπη μετανάστευση, το αυξημένο διασυνοριακό έγκλημα αλλά και η καθυστέρηση στην εφαρμογή πολιτικών προς την κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού και εξευρωπαϊσμού των θεσμών του αλβανικού κράτους, οι σχέσεις έχουν ομαλοποιηθεί και γίνεται αμφίδρομη προσπάθεια να λειανθούν οι όποιες διαφορές μεταξύ των δύο κρατών (Konidaris, 2005, σσ. 83-86).

5. Παρουσίαση των χαρακτηριστικών της έρευνας και των αποτελεσμάτων αυτής

Το ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας πεδίου αποτελείται από τριάντα τρεις ερωτήσεις κλειστού τύπου, χωρισμένες σε τρεις επιμέρους υποκατηγορίες. Η επιλογή της δειγματοληπτικής έρευνας με συνεντεύξεις, επιλέχθηκε προκειμένου να είναι εφικτή η πλήρης αποσαφήνιση των ερωτήσεων προς τους συνεντευξιζόμενους και η ενθάρρυνση της συμμετοχής τους στην έρευνα. Τα δεδομένα που προέκυψαν και ουσιαστικά αποτέλεσαν το αντικείμενο μελέτης, είναι μεγέθους επτακοσίων εξήντα αντικειμένων, από ισάριθμα ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν ανωνύμως ύστερα από σχετική συνέντευξη. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του ειδικού λογισμικού ανάλυσης δεδομένων «CHIC Analysis» (Correspondence & Hierarchical Cluster Analysis), βάσει του οποίου προέκυψε η παραγοντική ανάλυση των αντιστοιχιών στον λογικό πίνακα που εφαρμόστηκε η ιεραρχική ταξινόμηση. Η αποτύπωση των δεδομένων τόσο στους δύο παραγοντικούς άξονες αλλά κυρίως στο παραγοντικό επίπεδο με την χρήση του προαναφερθέντος εξειδικευμένου λογισμικού εφαρμογής της παραγοντικής ανάλυσης των αντιστοιχιών και της ανιούσας ιεραρχικής ταξινόμησης, επιτρέπει την εξαγωγή σημαντικών συμπερασμάτων που δεν περιορίζονται στην αξιολόγηση της κάθε ερώτησης του ερωτηματολογίου ξεχωριστά αλλά προωθεί την μελέτη και τον συγκερασμό των επιμέρους αποτελεσμάτων προκειμένου να προκύψουν οι υπάρχουσες τάσεις σε αυτό (Μάρκος, Μενεξές, & Παπαδημητρίου, 2008).

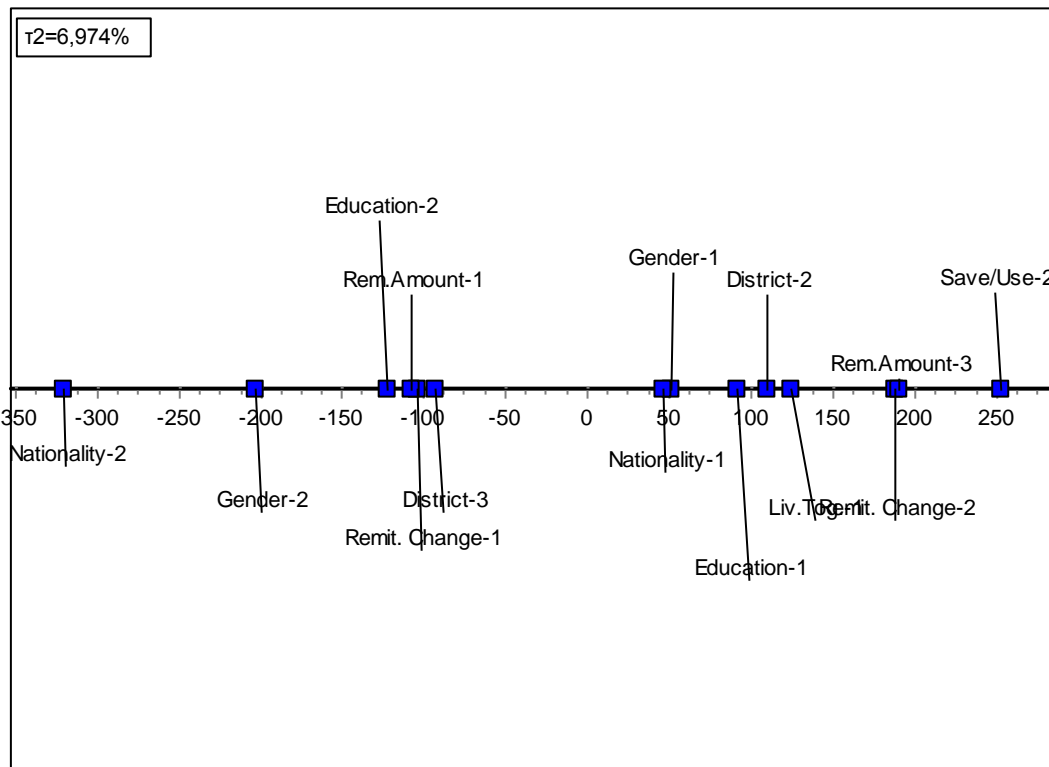
Γράφημα 1: Απεικόνιση των παρατηρήσεων στον 1^ο Παραγοντικό Άξονα

Ο πρώτος παραγοντικός άξονας (Γράφημα 1) επί του οποίου απεικονίζεται η επικρατέστερη αντιπαράθεση των δεδομένων μας, αντιπαραθέτει τα εξής:

- Αριστερά τους ερωτηθέντες που στην πλειοψηφία τους δηλώνουν ότι έχει μεταβληθεί τόσο η μορφή όσο και ο τομέας απασχόλησής τους από τότε που ήρθαν στην Ελλάδα (Occ. Change_2 και Occ. Area Change_2), χρησιμοποιούν και εμπιστεύονται το Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα περισσότερο από ότι το πρώτο διάστημα διαμονής τους στην Ελλάδα (Bank Reli. Change_2 και Bank Reli._2), έχει μεταβληθεί ο τρόπος αποστολής των εμβασμάτων τους (Rem. Disp._2), αποταμιεύουν μεγαλύτερο ποσοστό χρημάτων επί του μηνιαίου εισοδήματός τους απ' ότι όταν ήρθαν στην Ελλάδα (Depos. Change_2) και θεωρούν ότι η συμπεριφορά και αντιμετώπισή τους από τους Έλληνες πολίτες έχει μεταβληθεί προς το καλύτερο κατά τη χρονική διάρκεια παραμονής και εργασίας τους στην Ελλάδα (Att. Change_3).
- Δεξιά, τους ερωτηθέντες που στην πλειοψηφία τους δηλώνουν ότι ο τομέας και η μορφή απασχόλησής τους παραμένει η ίδια (Occ. Change_1 και Occ. Area Change_1), δεν έχει μεταβληθεί ο βαθμός εμπιστοσύνης και η συχνότητα χρήσης του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος (Bank Reli. Change_1 και Bank Reli._1), έχουν ετήσιο ατομικό και οικογενειακό εισόδημα κάτω από 10.000€ ευρώ (Year Inc._1 και Year Inc. Fam._1), δεν έχει αλλάξει ούτε το ποσό, ούτε ο τρόπος αποστολής των χρημάτων τους στην Αλβανία

(Remit. Change_1 και Rem. Disp._1) ενώ δηλώνουν ότι το ποσοστό αποταμίευσης επί του μηνιαίου εισοδήματός τους παραμένει αμετάβλητο (Depos. Change_1).

Με βάση τα παραπάνω, μπορούμε να θεωρήσουμε τον 1^ο παραγοντικό άξονα ως άξονα μεταβολής της οικονομικής και επαγγελματικής κατάστασης των ερωτηθέντων. Δηλαδή όσο πιο πολύ προβάλλονται οι ερωτηθέντες προς την αρνητική πλευρά του άξονα, τόσο περισσότερο έχει μεταβληθεί η οικονομική και επαγγελματική τους κατάσταση από την ημέρα που έφτασαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

Γράφημα 2: Απεικόνιση των παρατηρήσεων στον 2^ο Παραγοντικό Άξονα

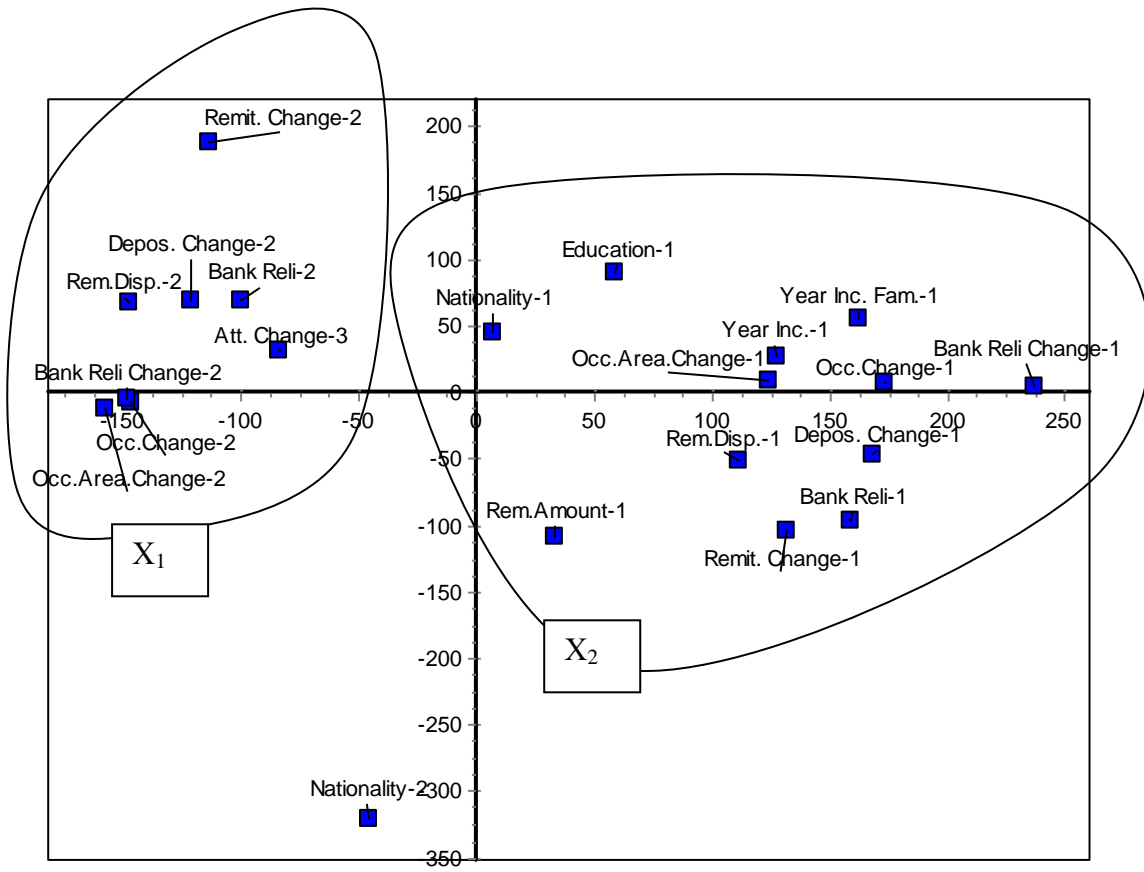
Ο δεύτερος παραγοντικός άξονας (Γράφημα 2) επί του οποίου απεικονίζεται η δεύτερη σε σειρά σημαντικότητα αντιπαράθεση, αντιπαράθετεί τα εξής:

- Αριστερά τους ερωτηθέντες που στην πλειοψηφία τους είναι γυναίκες (Gender_2), διαμένουν στη Νότια Αλβανία (District_3), δεν έχουν αλβανική υπηκοότητα (Nationality_2), έχουν στοιχειώδη ή υποχρεωτική εκπαίδευση (Education_2) και δηλώνουν ότι δεν έχει αλλάξει ούτε το ποσό αλλά ούτε και ο τρόπος αποστολής των εμβασμάτων τους προς την Αλβανία (Rem. Amount_1 και Remit. Change_1).
- Δεξιά τους ερωτηθέντες που στην πλειοψηφία τους είναι άνδρες (Gender_1) προερχόμενοι από την κεντρική Αλβανία (District_2), έχουν Αλβανική υπηκοότητα (Nationality_1), είναι χαμηλού μορφωτικού επιπέδου (Education_1), μένουν μόνοι τους στην Ελλάδα (Liv. Tog_1), κερδίζουν και εμβάζουν περισσότερα χρήματα τώρα από ότι

όταν ήρθαν στην Ελλάδα (Rem. Amount_3 και Remit. Change_2) ενώ δηλώνουν ότι τα χρήματα που αποταμιεύουν τα χρησιμοποιούν για την αποστολή εμβασμάτων στην Αλβανία που αποτελεί και χώρα προορισμού τους (Save/Use_2).

Με βάση τα παραπάνω, μπορούμε να θεωρήσουμε τον 2^ο άξονα ως άξονα οικονομικής ενεργητικότητας, δηλαδή στις αρνητικές τιμές εντοπίζουμε μετανάστες που δεν έχουν ιδιαίτερη οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα και προχωρώντας προς τις θετικές τιμές του άξονα, μεταφερόμαστε προς τα περισσότερα οικονομικά ενεργά άτομα.

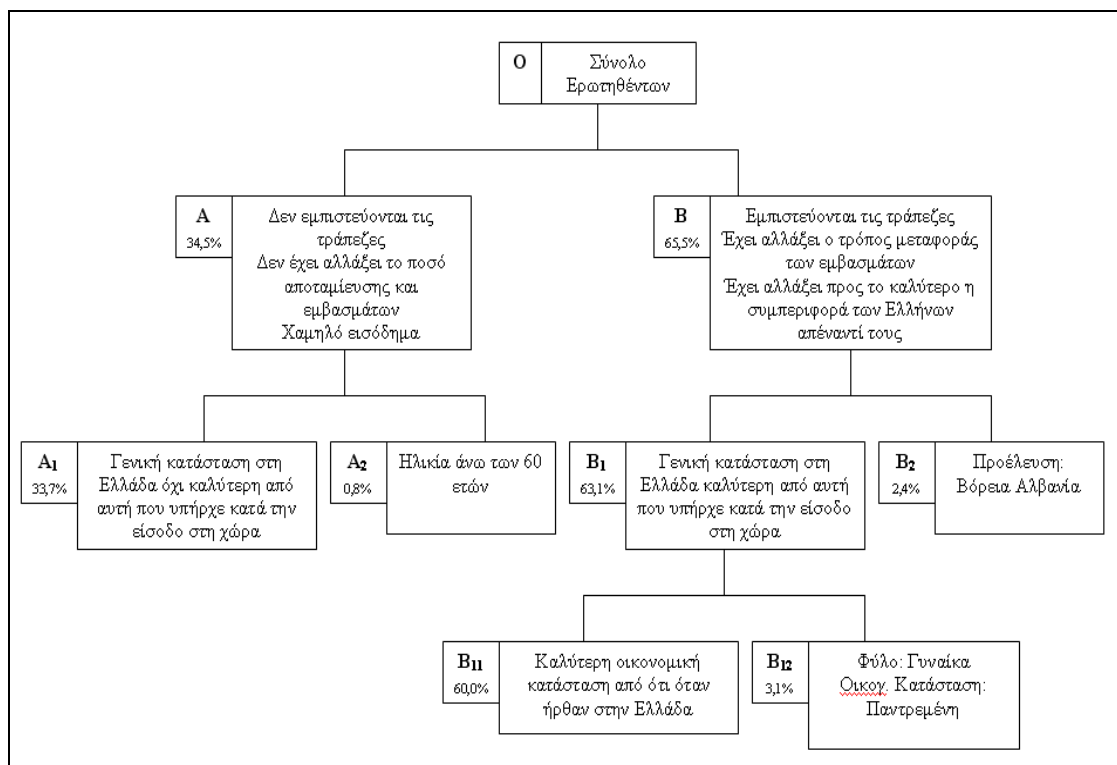
Γράφημα 3: Απεικόνιση των παρατηρήσεων στο Παραγοντικό Επίπεδο 1×2

Επί του 1ου παραγοντικού επιπέδου (Γράφημα 3), όπου απεικονίζονται οι ερωτηθέντες και οι ιδιότητες που τους χαρακτηρίζουν σε κοινό χώρο δύο διαστάσεων, ο ορισμός του οποίου γίνεται από τους δύο πρώτους παραγοντικούς άξονες, παρατηρούμε δύο βασικές ομάδες ερωτηθέντων. Τα επιμέρους γνωρίσματα των δύο αυτών ομάδων είναι τα εξής:

- Αριστερά βρίσκεται η ομάδα X₁ τα μέλη της οποίας έχουν αλλάξει τομέα και μορφή απασχόλησης από τότε που ήρθαν στην Ελλάδα, αντιμετωπίζουν τις ελληνικές τράπεζες και το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα πιο θετικά από ότι στο παρελθόν, έχουν αλλάξει τόσο τον τρόπο, όσο και τα ποσά που εμβάζουν στην Αλβανία, αποταμιεύουν

περισσότερα χρήματα από ότι παλαιότερα και τέλος θεωρούν ότι η συμπεριφορά των Ελλήνων προς αυτούς έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

- Στο άνω δεξί άκρο του γραφήματος 3 αποτυπώνεται η ομάδα X_2 τα μέλη της οποίας είναι Αλβανικής καταγωγής, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, με χαμηλό ετήσιο εισόδημα, που δεν έχουν δει μεταβολές στο επαγγελματικό τους περιβάλλον ενώ δεν εμπιστεύονται τις ελληνικές τράπεζες, και δεν έχουν μεταβάλλει τα ποσά που εμβάζουν στην Αλβανία, τα οποία ως επί το πλείστον είναι πολύ μικρά.
- Αριστερά και κάτω, απομονωμένοι των υπολοίπων, βρίσκονται εντοπίζονται άτομα με υπηκοότητα διαφορετική από την πλειοψηφία, της οποίας κοινό χαρακτηριστικό είναι η αλβανική υπηκοότητα.

Γράφημα 4: Δενδρόγραμμα της Ανιούσας Ιεραρχικής Ταξινόμησης

Παρατηρώντας το δενδρόγραμμα της Ανιούσας Ιεραρχικής Ταξινόμησης (Γράφημα 4), μπορούμε να κάνουμε τις εξής διαπιστώσεις:

- Ο αρχικός κόμβος Ο που περιλαμβάνει το σύνολο των ερωτηθέντων (100%) διασπάται στις ομάδες Α και Β με ποσοστά 34,5% και 65,5% αντίστοιχα. Τα μέλη της ομάδας Α χαρακτηρίζονται από το γεγονός ότι δεν εμπιστεύονται το Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, από την διατήρηση των ποσών που αποταμιεύουν και εμβάζουν σε σχέση με το παρελθόν και από το χαμηλό εισόδημα (>10000€ ευρώ) τόσο σε ατομικό όσο και σε οικογενειακό επίπεδο.

- Τα μέλη της ομάδας Β χαρακτηρίζονται από την εμπιστοσύνη που έχουν στις ελληνικές τράπεζες, την αλλαγή στον τρόπο μεταφοράς των εμβασμάτων προς τη χώρα καταγωγής τους, όπως επίσης και τη διαπίστωση ότι η συμπεριφορά των Ελλήνων απέναντί τους έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια.
- Στη συνέχεια, η ομάδα Α, θεωρούμενη ως κόμβος, διασπάται στις ομάδες Α₁ και Α₂ με ποσοστά 33,7% και 0,8% αντίστοιχα. Η διάσπαση αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η ομάδα Α₂ υπερέχει σημαντικά της Α₁ σε παρουσία ατόμων μεγάλης ηλικίας (άνω των 60 ετών). Συνέπεια αυτού είναι η μεν ομάδα Α₂ να χαρακτηρίζεται από την παρουσία τέτοιων ατόμων, ενώ η Α₁ από την παρουσία ατόμων άλλων ηλικιών που θεωρούν επίσης ότι η γενική κατάσταση στην Ελλάδα δεν είναι καλύτερη από αυτή που υπήρχε κατά την είσοδό τους στη χώρα.
- Στη συνέχεια, η ομάδα Β, θεωρούμενη ως κόμβος, διασπάται στις ομάδες Β₁ και Β₂ με ποσοστά 63,1% και 2,4% αντίστοιχα. Από τους πίνακες αποτελεσμάτων καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η ομάδα Β₂ περιλαμβάνει τα άτομα της Β τα οποία δηλώνουν συγχρόνως ότι προέρχονται από την βόρεια Αλβανία.
- Παρατηρώντας το δενδρόγραμμα (Γράφημα 4), διαπιστώνουμε ότι με την διάσπαση της ομάδας Β₁, ξεχωρίζουν των υπολοίπων της ομάδας Β, τα άτομα που θεωρούν ότι η γενική κατάσταση στην Ελλάδα είναι καλύτερη από αυτή που συνάντησαν όταν μπήκαν στη χώρα για πρώτη φορά.
- Τέλος, η ομάδα Β₁, θεωρούμενη ως κόμβος, διασπάται στις υποομάδες Β₁₁ και Β₁₂ σε ποσοστά 60% και 3,1% αντίστοιχα. Από τους πίνακες αποτελεσμάτων προκύπτει ότι η ομάδα Β₁₂ χαρακτηρίζεται από γυναίκες παντρεμένες, ενώ η ομάδα Β₁₁, όπως είναι φυσικό αφού είναι υποομάδα της Β₁, χαρακτηρίζεται από κοινές με αυτήν ιδιότητες.

6. Επιλογικά συμπεράσματα

Βάσει των αποτελεσμάτων που προέκυψαν και από την συγκεκριμένη ανάλυση, προκύπτει ότι τα χαρακτηριστικά της αλβανικής μετανάστευσης προς την Ελλάδα, εκτός μεμονωμένων περιπτώσεων, εξελίσσονται διαχρονικά και επηρεάζουν ακολούθως τις σχέσεις του μετανάστη με την κοινωνία υποδοχής του, προκαλώντας πληθώρα αλλαγών στις υπάρχουσες κοινωνικές, πολιτικές αλλά κυρίως οικονομικές δομές της χώρας υποδοχής τους.

Ο προσδιορισμός και η έγκαιρη οριοθέτηση των αλλαγών αυτών, μπορούν να αποτρέψουν την εμφάνιση κρουσμάτων όξυνσης στη σχέση των Αλβανών μεταναστών με την ελληνική πολιτεία και τον γηγενή πληθυσμό, στοχεύοντας στην προώθηση της αποτελεσματικής επίλυσης των προβλημάτων που ανακύπτουν προς το συμφέρον και την απρόσκοπτη συνύπαρξη και των δύο πλευρών.

Κάθε νέα ερευνητική προσπάθεια που στοχεύει στην ουσιαστική ανάδειξη των παραγόντων που επιδρούν και επηρεάζουν την εξέλιξη των χαρακτηριστικών της αλβανικής μεταναστευτικής διαδικασίας στην Ελλάδα, αποτελούν το πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της σαφέστερης κατανόησης των ζητημάτων που άπτονται του εν λόγω μεταναστευτικού φαινομένου. Το πιο σημαντικό αλλά ταυτόχρονα πιο δύσκολο εγχείρημα, είναι η αξιοποίηση των δεδομένων αυτών ώστε να παρθούν οι κατάλληλες αποφάσεις και να σχηματιστούν οι απαιτούμενες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που θα επιτρέψουν τον περιορισμό ή αν όχι την πλήρη εξάλειψη των προβλημάτων που η μετακίνηση ανθρώπων από μια περιοχή σε μία άλλη δημιουργεί.

Measuring the Change in the Savings and Investment Behavior of Immigrants in Greece

Dimitrios Aspasio¹, Grigoris Baklavas² and Christos Nikas¹

¹Department of Slavic and Eastern Studies, University of Macedonia, Greece

*²Department of Mathematics and Computer Science,
American College of Thessaloniki, Greece*

Abstract

During the last two decades in Greece, one of the largest migrations in the modern world has taken place. The main body of immigrants came from Albania, where more than 30% of the total population is estimated to have migrates to other countries. Immigrants are a very diverse group of people in various aspects such as the educational level, family status and the expectations they have from the country of migration. The savings and investment behavior of immigrants is proven to be highly influenced by their demographics and mainly from their educational level. The differentiation becomes more evident in matters dealing with the transfer of money to their country of origin and generally the attitude they have towards the banking system of their country of residence. This paper examines whether this differentiation is sustained or is diminished as the years of immigration grow. Based on a research performed through questionnaires in the border station of Krystallopigi in the borderline of Greece and Albania in the first trimester of 2010, this paper uses Data Analysis to examine the changes in the savings and investment behaviour of the immigrants an how these relate to their demographic characteristics. The analysis will lead to the comparison of their current behaviour to the one they had when arriving in Greece for the first time.

Βιβλιογραφία

- Baldwin-Edwards, M. (2002). Immigration and the Welfare State: A European Challenge to American Mythology. (UEHR, Επιμ.) *Europe-Mediterranean Immigration Policies* (4).
- Barjaba, K. (2000). Contemporary Patterns in Albanian Emigration. *South-East Europe Review*, 3 (2), 57-64.
- Borjas, G. J. (1999). *Heaven's Door: Immigration Policy and the American Economy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Konidaris, G. (2005). Examining Policy Responses to Immigration in the Light of Interstate Relations an Foreign Policy Objectives. Greece and Albania. στο K. Russell, N. Mai, & S. Schwandner-Sievers (Επιμ.), *The New Albanian Migration* (σσ. 64-92). Brighton-Portland: Sussex Academic Press.
- Piperno, F. (2005). Albanian Migrants' Remittances. A Development Opportunity? στο K. Russell, N. Mai, & S. Schwandner-Sievers (Επιμ.), *The New Albanian Migration* (σσ. 118-138). Brighton-Portland: Sussex Academic Press.
- Newman, W. (1973). *American Pluralism: A Study of Minority Groups and Social Theory*. New York: Harper & Row.
- Μάρκος, Α., Μενεξές, Γ., Παπαδημητρίου Γ., (2008). Το Λογισμικό CHIC Analysis v.1.0, *Τετράδια Ανάλυσης Δεδομένων-Data Analysis Bulletin* (σσ. 19-30), 9, Ελληνική Εταιρία Ανάλυσης Δεδομένων, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
- Vullnetari, J., & King, R. (2011). *Remittances, Gender and Development. Albania's Society and Economy in Transition*. London-New York: I.B. Tauris & Co Ltd.
- Σάσεν, Σ. (2003). *Χωρίς Έλεγχο; Η Εθνική Κυριαρχία, η Μετανάστευση και η Ιδιότητα του Πολίτη της Εποχής της Παγκοσμιοποίησης*. (Π. Παπανδρέου, Μετάφ.) Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.